

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้
 - 2.1 ความหมายการเรียนรู้
 - 2.2 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้
 - 2.2.1 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory)
 - 2.2.2 ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Jean Piaget)
 - 2.2.3 ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Jerome S. Bruner)
 - 2.2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Benjamin S. Bloom)
3. บริบทโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีนักวิชาการ ได้กล่าวถึงดังนี้

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. 2557 : 4 - 7) ได้กล่าวถึงเรื่องการดำเนินปรับหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนถึงระบบการวัดประเมินผลและการคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับผู้เรียนในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะการปรับหลักสูตรลดเวลาเรียน ลดการเรียนวิชาที่ไม่มีความจำเป็นและซ้ำซ้อนกัน ให้ภาคการศึกษามีส่วนสำคัญสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยเริ่มต้นที่การศึกษา โดยวิธีเปรียบเทียบการศึกษาแบบเก่า แบบใหม่ และจากต่างประเทศ ย้ำควรให้เด็กเรียนในเวลาเรียน ลดคววิชาเพื่อให้มีเวลาอยู่กับครอบครัวช่วยเหลืองานบ้านมากขึ้น ขอให้กระทรวงศึกษาธิการหาวิธีการเรียนใหม่ที่สอดคล้องกับการศึกษาแบบไทย ๆ เด็กควรเรียนเฉพาะในเวลาเรียนไม่ควรเรียนนอกเวลา

พลเรือเอกณรงค์ พิพัฒนาศัย อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาในด้านต่าง ๆ ว่าทางกระทรวงศึกษาธิการมีเป้าหมาย มุ่งไปที่นักเรียนและห้องเรียนเป็นหลักเพื่อให้โรงเรียนของรัฐที่เป็น โรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำเนินงานได้เหมือน โรงเรียนเอกชน กล่าวคือให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล ผู้อำนวยการและครูสามารถบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนโดยยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก แต่สามารถประยุกต์หลักสูตรอื่นที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาตลอดจนการบริหารงบประมาณ บุคลากรและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อให้ความช่วยเหลือในการจัดการศึกษา ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดการคิดนอกกรอบและเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในห้องเรียนเช่น เด็กที่อ่อนภาษาอังกฤษควรจะต้องเพิ่มชั่วโมงเรียน หรือวิชาใดที่เด็กเก่งแล้วก็สามารถลดชั่วโมงได้และนำไปเสริมในวิชาอื่นเพื่อให้เด็กเก่งเช่นเดียวกับเด็กนักเรียนในโรงเรียนเอกชน ทางกระทรวงศึกษาธิการได้วางแผนและเริ่มดำเนินการโครงการปฏิรูปภาคปฏิบัตินำร่องใน 20 เขตพื้นที่การศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาละ 15 โรงเรียนที่มีผลการศึกษาค่อนข้างต่ำตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2558 เป็นต้นมา ซึ่งมีการประเมินผล ทุก 3 เดือน และ 6 เดือนเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงต่อไป การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนกระทรวงศึกษาธิการได้จัด Reform Lab และ Coaching Lab เข้าไปใน 20 เขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดไว้เพื่อช่วยแนะนำให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานรัฐมนตรี. ออนไลน์. 2558 ข)

ในสมัย พลเอกดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ต่อจากพลเรือเอกณรงค์ พิพัฒนาศัย ได้ออกมาแถลงนโยบายด้านการศึกษาต่อสื่อมวลชนเกี่ยวกับนโยบาย “การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” (Moderate Class More Knowledge) ซึ่งจะเริ่มต้นนำร่องในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อม 3,500 แห่ง ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2558 การประกาศนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ การลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้เป็นแนวทางดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เพื่อต้องการจะตอบโจทย์ว่าจะทำอย่างไรให้เด็ก ผู้ปกครอง และครูมีความสุขในการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของนายกรัฐมนตรีที่ต้องการให้พิจารณาเรื่องเวลาเรียนของเด็กในปัจจุบันอีกด้วย โดยแต่เดิมเด็กจะต้องเลิกเรียนเวลา 16.00 น. ก็จะเปลี่ยนเป็นเลิกเรียนในชั้นเรียนเวลา 14.00 น. เพื่อนำ เวลา 2 ชั่วโมงนั้นไปจัดกิจกรรมเพิ่มเติมความรู้ให้แก่เด็กเพื่อให้เด็กมีความสุขกับการเรียนรู้ไม่มีความเครียด และไม่มีภาระบ้านเพิ่มซึ่งมั่นใจว่าจะทำให้เด็กมีความสุขในการเรียนมากขึ้นและผู้ปกครองก็จะมีมีความสุขเมื่อเห็นลูกมีความสุขและเชื่อว่าคุณครูก็คงจะมีความสุข ทั้งนี้เมื่อเลิกเรียนแล้วครูจะต้องดูแลเด็กในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย แต่หากผู้ปกครองท่านใดต้องการให้เด็กกลับบ้านในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น อาจจะช่วยเลี้ยงน้องหรือช่วยทำงานบ้านก็สามารถกลับบ้านได้ และยังย้ำอีกว่านโยบายการลดเวลาเรียนไม่ได้ฟังมาเริ่มดำเนินการหรือมีการบังคับให้ลดเวลาเรียนแต่อย่างใด

แต่ สพฐ. ได้ดำเนินการมาก่อนแล้ว โดยตั้งคณะทำงานขึ้นมาพิจารณาวิธีการหรือเกี่ยวกับการลดวิชาเรียนที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อหลักสูตรตลอดจนมีการวางแผนการดำเนินงานไว้เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในขณะนั้น คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำลังจัดทำแนวทางกิจกรรมเพื่อส่งไปยังโรงเรียนนำร่องจำนวนประมาณ 3,500 โรงเรียนหรือคิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนโรงเรียนสังกัด สพฐ. ทั้งหมดเพื่อทดลองใช้เป็นแนวทางดำเนินการตั้งแต่ช่วงเปิดภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2558 เป็นต้นไป จากนั้นจะมีระบบประเมินผล หากพบว่าส่วนใดยังบกพร่องก็จะแก้ไขปรับปรุงเสียก่อนที่จะขยายผลต่อไป รูปแบบการจัดกิจกรรมหลังเลิกเรียนจะกำหนดรูปแบบตัวอย่างประมาณ 5 - 6 รูปแบบ เพื่อให้โรงเรียนนำร่องนำไปปรับใช้ตามบริบทและความพร้อมของแต่ละโรงเรียน โดยใช้แนวคิด “สอนน้อย แต่เรียนรู้มาก : Teach Less Learn More” อาทิ การทำการบ้านในโรงเรียน การเรียนกับเพื่อนที่เก่งกว่า การช่วยสอนเสริมเด็กที่เรียนไม่ทัน การจัดกิจกรรมดนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น (สำนักงานรัฐมนตรี. ออนไลน์. 2558 ก) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่นได้อธิบายถึงนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ไว้อีกดังนี้

จุฑามาศ สุชาพจน์ (2558 : 39) ได้อธิบายว่า นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เป็นการปฏิรูปการศึกษาที่ดำเนินการเกี่ยวกับการปรับหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนถึงระบบวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับผู้เรียนในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะการลดการเรียนวิชาที่ไม่มีควมจำเป็นและซ้ำซ้อนกัน นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกแห่งทุกเวลาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนตามความพร้อมความสามารถของนักเรียน ครูผู้สอนต้องปรับวิธีการจัดการเรียนรู้และนักเรียนจะต้องเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของตนเองจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยการขับเคลื่อนนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

อนุสร หงส์ขุนทด (ออนไลน์ : 2558) อธิบายถึง “การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ว่าเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยนโยบายเน้นไปที่ความอิสระในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลักซึ่งจะต้องมี 4 องค์ประกอบหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ให้ประสบผลสำเร็จได้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครองที่จะต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเฉพาะการรายงานผลของการจัดกิจกรรมที่เสร็จสิ้นแล้วในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์หรือใน 1 เดือนเพื่อนำผลจากการเรียนหรือจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ มาวิเคราะห์เพื่อค้นหาปัญหาสำหรับนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมที่กำลังจะมาถึงในครั้งต่อไปเพื่อการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) และเพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการเวลาเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในกิจกรรมครั้งต่อไป ในส่วนของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามนโยบายนั้นสิ้นสุดแล้ว

ศักยภาพของแต่ละสถานศึกษา ผู้สอน และความต้องการของผู้เรียนที่จะเป็นตัวกำหนดว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใดบ้างเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (ออนไลน์, 2558) ได้กล่าวถึงกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันเพราะโรงเรียนหลายแห่งดำเนินการอยู่แล้วในประเด็นนี้จะพบว่าในปัจจุบันนี้การเรียนรู้ของเด็กนักเรียนได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมีแหล่งเรียนรู้สื่อและเทคโนโลยีเช่น Internet, Computer, Tablet หรือ Smart Phone และอื่น ๆ อีกมากมายนักเรียนสามารถใช้ในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะในห้องเรียน นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกแห่งทุกเวลาครูผู้สอนต้องปรับวิธีการจัดการเรียนรู้และนักเรียนต้องเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของตนเองมาจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาทิเช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Process) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Project - Based Learning) เรียนรู้จากกิจกรรมการปฏิบัติจริงจากประสบการณ์ตรงใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสืบค้นข้อมูลนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้ มีการจัดกิจกรรมโดยให้ นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกัน ครูจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกเป็นที่ปรึกษาชี้แนะช่วยเหลือให้นักเรียนให้ประสบผลสำเร็จและนักเรียน เรียนรู้ด้วยตนเองเรียนรู้เป็นทีม หรือจากกลุ่มเพื่อนมากขึ้น ซึ่งการเรียนรู้ลักษณะนี้จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขภายใต้แนวคิดดังนี้

1. กิจกรรมเป็นทางเลือกสนองตอบความสนใจความถนัดของผู้เรียนอย่างหลากหลาย
2. เรียนรู้หลักการสร้างความรู้ผ่านกระบวนการและกิจกรรม (Process and Content)
3. ลงมือปฏิบัติและสร้างความรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นอิสระและปลอดภัย
4. ปรับบทบาทครูจากการเป็นผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coach & Mentor)
5. ครูผู้สอนควรใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลายและเป็นการประเมินตามสภาพจริง

วิเคราะห์คุณภาพและพัฒนาการของนักเรียนมากกว่าการประเมินนักเรียนจากการสอบเท่านั้น

การขับเคลื่อนนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมนั้นมีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหลายหน่วยงาน โดยมีบทบาทของหน่วยงานและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มอบนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติส่งเสริมสนับสนุนกำกับติดตามการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จัดทำคู่มือการบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” และชุดเอกสารกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ประกอบการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษาและระดับชั้นเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจกับบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคัดเลือกโรงเรียนนำร่องร้อยละ 10 ปีการศึกษา 2/2558 และดำเนินการทุกโรงเรียนในปีการศึกษา 2559 ส่งเสริมสนับสนุนกำกับติดตามการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอผลงานที่ประสบผลสำเร็จ สรุปและรายงานผล

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพป., สพม.) ส่งเสริมสนับสนุนการนำนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สู่การปฏิบัติระดับเขตพื้นที่การศึกษาและกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนระดับเขตพื้นที่การศึกษาอย่างชัดเจน ศึกษาคู่มือการบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” และชุดเอกสารกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ประกอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องประชุมชี้แจงโรงเรียน ผู้เกี่ยวข้องนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการทำนโยบายไปสู่การปฏิบัติประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปและรายงานผล

4. สถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติที่สำคัญมีขั้นตอนการดำเนินงานคือ ศึกษาวิเคราะห์นโยบายคู่มือการบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” และชุดเอกสารกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” กำหนดตัวชี้วัดภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและนักเรียนอย่างชัดเจนมีความเข้าใจตรงกัน สร้างความตระหนักความเข้าใจในการดำเนินงานแก่ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษา จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสนใจความถนัดและความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล วิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและการนำหลักสูตรไปใช้หลักสูตรระดับชั้นเรียน ความพร้อมของครูผู้สอนสื่อแหล่งเรียนรู้อาคารสถานที่และห้องปฏิบัติการ ปรับและออกแบบตารางเรียนที่เอื้อต่อการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ตามแนวทางการบริหารจัดการเวลาเรียนที่ลดเวลาเรียนและเพิ่มเวลารู้โดยแนวทางการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีรายละเอียดพร้อมตัวอย่างในเอกสารคู่มือการบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” และในชุดเอกสารกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ประกอบการดำเนินงานออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับช่วงวัย สนองความสนใจความถนัดและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งอาจพิจารณาจากกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการอยู่หรือเลือกจากกิจกรรมชุดเอกสารกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” หรือจากสื่อและแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ดำเนินการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมตามตารางเรียนที่กำหนด นิเทศ ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานประชุมเสวนาทบทวนหลังการปฏิบัติงาน

(After Action Review : AAR) นำผลไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสรุปรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2559 : 2 - 5) ยังกล่าวอีกว่านโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย วัฒนธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการแข่งขันระดับนานาชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ปรับการบริหารจัดการหลักสูตรและแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ดังนี้

1. ปรับโครงสร้างเวลาเรียน ระดับประถมศึกษา มีเวลาเรียนรวมไม่เกิน 1,000 ชั่วโมงต่อปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเวลาเรียนรวมไม่เกิน 1,200 ชั่วโมงต่อปี

2. กำหนดตัวชี้วัดที่ต้องรู้ และควรรู้ของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ภาระงาน ชิ้นงาน ลดเวลาเรียน และเป็นกรอบในการประเมินผลผู้เรียนระดับชาติ

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์อย่างเข้มข้น

4. ปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ให้มุ่งเน้นเป้าหมายดังนี้

4.1 พัฒนา 4 Hs คือ กิจกรรมพัฒนาสมอง (Head), กิจกรรมพัฒนาจิตใจ (Heart) กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ (Hand) และ กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ (Health)

4.1.1 กิจกรรมพัฒนาสมอง (Head) หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิด เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

4.1.2 กิจกรรมพัฒนาจิตใจ (Heart) หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาและปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม การทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์จนเป็นลักษณะนิสัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและส่วนรวม

4.1.3 กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ (Hand) หมายถึง กิจกรรมสร้างเสริมทักษะการทำงาน ทักษะทางอาชีพที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถความถนัดและศักยภาพของตนเอง

4.1.4 กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ (Health) หมายถึง กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางกายที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีเจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพและมีทักษะปฏิบัติด้านสุขภาพจนเป็นนิสัย

ภาพประกอบ 2 เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน 4 Hs ของนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”
ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2559 : 5

4.2 ให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และค่านิยมที่พึงงามของคนไทย

4.3 พัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21

4.4 พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวการประเมินผลผู้เรียนนานาชาติ

4.5 ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้

5. ให้เวลาของการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้รวมอยู่ในโครงสร้างเวลาเรียนตามที่กำหนด

6. กิจกรรมเพิ่มเวลารู้มีทั้งกิจกรรมที่กำหนดให้เรียน และกิจกรรมให้เลือกเรียน

โดยหลักการสำคัญของการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ มีรูปแบบการจัดกิจกรรม 2 ลักษณะซึ่ง
ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชาได้แก่ กิจกรรมบูรณาการและกิจกรรมเฉพาะเรื่องโดยมีหลักการสำคัญ
ของการจัดกิจกรรม 7 ประการดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2559 : 23 - 24)

1. เชื่อมโยงตัวชี้วัด สอดคล้องและเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. เน้นจัด 4 Hs เน้นการจัดกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย 4 Hs ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาสมอง (Head)
กิจกรรมพัฒนาจิตใจ (Heart) กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ (Hand) และกิจกรรมพัฒนาสุขภาพ (Health)

3. ผู้เรียนเป็นสุข เรียนรู้ด้วยความสุขโดยการใช้วิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายอย่างเหมาะสม
ตอบสนองความสนใจ ความถนัด ความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียน

4. สนุกการคิดขั้นสูง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผน คิดวิเคราะห์ ค้นคว้า ถกแถลง สร้างความคิดเชิงเหตุผล อภิปราย สรุปความรู้ นำเสนอ จุดประกายความคิด สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความมุ่งมั่นเพื่อแสวงหาความรู้ การแก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรม

5. มุ่งทำงานเป็นกลุ่ม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ทำงานอย่างเป็นระบบ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ช่วยเหลือเกื้อกูล มีความสามัคคี และเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี

6. กลุ่มเล็กแหล่งเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

7. ผู้ประเมิน P&A ประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้เทคนิค วิธีการที่หลากหลาย เน้นการประเมินการปฏิบัติ (P : Performance Assessment) และการประเมินคุณลักษณะ (A : Attribute Assessment)

จากการที่ได้ศึกษา นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สรุปได้ว่า เป็นนโยบายที่เริ่มใน สมัย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี หรือเรียกกันว่า ยุค คสช. (คณะรักษาความสงบแห่งชาติ) ในขณะที่ พลเอกดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ ดำรงตำแหน่งเป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยได้มอบนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ให้สถานศึกษา นำไปปฏิบัติซึ่งเริ่มต้นนำร่องใน โรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อม 3,500 แห่ง ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2558 ซึ่งพลเอกดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ กล่าวว่าการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เป็นแนวทางดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เพื่อต้องการ จะตอบโจทย์ว่าจะทำอย่างไรให้เด็ก ผู้ปกครอง และครูมีความสุขในการเรียนการสอน โดยแต่เดิม เด็กจะต้องเลิกเรียนเวลา 16.00น. เปลี่ยนเป็นเลิกเรียนในชั้นเรียนเวลา 14.00 น. เพื่อนำเวลา 2 ชั่วโมงนั้น ไปจัดกิจกรรมเพิ่มเติมความรู้ให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความสุขกับการเรียนรู้ไม่มีความเครียดและ ไม่มีการบ้านเพิ่ม เพื่อต้องการให้เด็กเรียนในเวลาเรียนลดการกวดวิชา เด็กก็จะ ได้มีเวลาอยู่กับ ครอบครัวมากขึ้น เด็กควรเรียนเฉพาะในเวลาเรียนไม่ควรเรียนนอกเวลาเรียนปกติ โดยการจัดการเรียนการสอน จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาทิเช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group process) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Project - Based Learning) เรียนรู้จากกิจกรรม การปฏิบัติจริงจากประสบการณ์ตรง ใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสืบค้นข้อมูล ของตนเอง ปัจจุบันนี้ การเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมีแหล่งเรียนรู้สื่อและ เทคโนโลยีเช่น Internet, Computer, Tablet หรือ Smart Phone และอื่นๆอีกมากมาย นักเรียน สามารถใช้ในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะในห้องเรียน นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกแห่งทุกเวลาครูผู้สอนต้องปรับวิธีการจัดการเรียนรู้และนักเรียนต้อง เปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของตนเอง โดยนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน

ให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้และคุณธรรม ฝึกผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตอีก ทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ในปัจจุบันและอนาคตซึ่งสอดคล้องกับ สำนักทดสอบทางการศึกษา (ออนไลน์, 2559) ได้สรุปผลการดำเนินงานโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ที่ผ่านมาสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา

1.1 สภาพการดำเนินงานโดยภาพรวม สรุปได้ว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามโครงการตามที่กำหนดไว้ร้อยละ 91.06 โดยสถานศึกษามีการดำเนินการจัดกิจกรรมสอดคล้องจุดประสงค์สูงสุดร้อยละ 97.22 รองลงมาจัดแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสมกับกิจกรรมร้อยละ 94.01 และครูมีการจัดกิจกรรมที่พอเหมาะกับเวลาที่กำหนดในแผนการจัดกิจกรรมร้อยละ 93.26

1.2 การใช้สารสนเทศในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา สรุปได้ว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการใช้สารสนเทศในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาตามโครงการร้อยละ 87.68 โดยสถานศึกษาดำเนินการใช้สารสนเทศในการจัดกิจกรรมของครูผู้จัดกิจกรรมร้อยละ 96.54 รองลงมาใช้สารสนเทศในการจัดกลุ่มของผู้เรียนร้อยละ 94.44 และใช้สารสนเทศในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาร้อยละ 95.92 ตามลำดับ

1.3 การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา สรุปได้ว่าสถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษาตาม โครงการโดยภาพรวม ร้อยละ 63.33 โดยสถานศึกษาทุกแห่งได้รับความร่วมมือจากครูและบุคลากรของสถานศึกษามากที่สุดร้อยละ 100 รองลงมา ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองร้อยละ 69.10 และมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหรือ ปรชาญชาวบ้านมาร่วมจัดกิจกรรมกับสถานศึกษาร้อยละ 62.86 ตามลำดับ

1.4 กระบวนการดำเนินการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา สรุปได้ว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาตามโครงการโดยภาพรวม ร้อยละ 89.52 โดยสถานศึกษามีการดำเนินการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมมากที่สุดร้อยละ 96.79 รองลงมา จัดกิจกรรมโดยการเสริมแรงแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสมร้อยละ 95.36 บอกรผลที่ต้องการในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนทราบร้อยละ 93.26 และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามร้อยละ 91.35 ตามลำดับ

2. ความก้าวหน้าของผลการดำเนินการจัดกิจกรรมระหว่างเดือนธันวาคม 2558 และ เดือนมกราคม 2559

2.1 ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา สรุปได้ว่าสถานศึกษามีกระบวนการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ร้อยละ 89.52 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในทุกประเด็น และภาพรวม คือ บอกรผลที่ต้องการในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนทราบ กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

ในการจัดกิจกรรม จัดกิจกรรมโดยการเสริมแรงแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม และผู้เรียนร่วมถกแถลงเมื่อจบกระบวนการ

2.2 ด้านการใช้สื่อในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา สรุปได้ว่า สถานศึกษามีการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ร้อยละ 93.35 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในทุกประเด็นและภาพรวมคือ ใช้สื่อตามที่กำหนด ใช้สื่อเหมาะสมกับผู้เรียน ใช้สื่อเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ใช้สื่อเร้าความสนใจของผู้เรียนและใช้สื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3 ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา สรุปได้ว่า สถานศึกษามีการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาเพื่อลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ร้อยละ 91.29 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในทุกประเด็นและภาพรวม คือ ใช้แหล่งการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ ใช้แหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับผู้เรียน ใช้แหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ใช้แหล่งเรียนรู้ที่เร้าความสนใจของผู้เรียนและใช้แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.4 ด้านการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา สรุปได้ว่า สถานศึกษาได้ดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาตามโครงการ โดยภาพรวมร้อยละ 79.37 โดยใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลตามที่กำหนดในระดับมากที่สุด ร้อยละ 90.04 รองลงมา มีการบันทึกผลการประเมินการจัดกิจกรรมร้อยละ 88.57 และมีการสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียนร้อยละ 76.08 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบการดำเนินการในเดือนธันวาคม 2558 กับเดือนมกราคม 2559 จะเห็นได้ว่าสถานศึกษามีการดำเนินการด้านการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาเพิ่มขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลมีความหลากหลายมีการสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียนมีการนำผลการประเมินไปใช้ในการงานแผนพัฒนาผู้เรียนและมีการดำเนินการลดลงในบางประเด็นคือ การใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลตามที่กำหนดและมีการบันทึกผลการประเมินการจัดกิจกรรม

3. ผลการประเมินด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.1 ผลการประเมินด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเดือนมกราคม 2559 สรุปได้ว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาตามโครงการในภาพรวม มีค่าร้อยละ 88.18 โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในระดับมากที่สุดร้อยละ 97.47 รองลงมา ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมร้อยละ 96.11 ผู้เรียนกล้าแสดงออกร้อยละ 93.08 และผู้เรียนร่วมเสนอผลการเรียนรู้ของตนเองร้อยละ 84.86 ตามลำดับ

3.2 ผลการประเมินด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในเดือนธันวาคม 2558 และเดือนมกราคม 2559 สรุปได้ว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้เพิ่มขึ้นเกือบทุกประเด็นคือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมกล้าแสดงออกและร่วมเสนอผลการเรียนรู้ของตนเอง ยกเว้นประเด็นผู้เรียนร่วมสรุปองค์ความรู้

จึงกล่าวได้ว่านโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” จะสามารถทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษานั้นๆ สามารถจัดกิจกรรมที่เป็นทางเลือกตอบสนองความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนอย่างหลากหลายเป็นการสร้างการเรียนรู้ตามหลักการสร้างความรู้ผ่านกระบวนการและกิจกรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสร้างความรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นที่เป็นอิสระและปลอดภัยมีการปรับบทบาทครูจากเป็นผู้สอนมาเป็นผู้ให้คำปรึกษาชี้แนะและครูผู้สอนได้ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและเป็นการประเมินตามสภาพจริง สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” หมายถึง การจัดการเรียนการสอน ตามนโยบายในสมัยที่ พลเอกดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และจะมีลักษณะการดำเนินการตามนโยบายภายใต้แนวคิดดังต่อไปนี้ 1) กิจกรรมเป็นทางเลือกสนองตอบความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนอย่างหลากหลาย 2) เรียนรู้หลักการสร้างความรู้ผ่านกระบวนการและกิจกรรม 3) ลงมือปฏิบัติและสร้างความรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นอิสระและปลอดภัย 4) ปรับบทบาทครูจากการเป็นผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาชี้แนะ และ 5) ครูผู้สอนควรใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลายและเป็นการประเมินตามสภาพจริงวิเคราะห์คุณภาพและพัฒนาการของนักเรียนมากกว่าการประเมินนักเรียนจากการสอบเท่านั้น โดยผ่านการจัดกิจกรรม 4 Hs คือ กิจกรรมพัฒนาสมอง (Head) กิจกรรมพัฒนาจิตใจ (Heart) กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ (Hand) และกิจกรรมพัฒนาสุขภาพ (Health) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมพัฒนาสมอง (Head) หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิด เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

2. กิจกรรมพัฒนาจิตใจ (Heart) หมายถึง กิจกรรมส่งเสริม พัฒนาและปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม การทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์จนเป็นลักษณะนิสัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและส่วนรวม

3. กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ (Hand) หมายถึง กิจกรรมสร้างเสริมทักษะการทำงาน ทักษะทางอาชีพที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และศักยภาพของตนเอง

4. กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ (Health) หมายถึง กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ผู้เรียน มีสมรรถนะทางกายที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีเจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพ และมีทักษะปฏิบัติ ด้านสุขภาพจนเป็นนิสัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้

ความหมาย การเรียนรู้

ประกาศิต อานุกาฬแสนยากร (2556 : 8) “การเรียนรู้” คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญา ที่มีลักษณะค่อนข้างถาวร โดยเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือ การฝึกหัดที่มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน การเปลี่ยนแปลงนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งพฤติกรรม ภายนอกและพฤติกรรมภายใน ผลที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงคือ ความรู้ อารมณ์ และทักษะใหม่ นอกจากนี้ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2553:186) และ อังชรา เอิบสุขศิริ (2556 : 48) มีความเห็นสอดคล้อง กันเกี่ยวกับความหมายของ “การเรียนรู้” คือ การเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกฝนหรือฝึกหัด อีกทั้ง สิทธิกร วิชชาวุธ (2554 : 2) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ 1) มนุษย์ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จาก “ไม่รู้” เป็น “รู้” “ทำไม่ได้” เป็น “ทำได้” “ไม่เคยทำ” เป็น “ทำ” 2) การเปลี่ยนแปลงของ พฤติกรรมนั้นต้องเป็นไปอย่างถาวร (Permanent) และ 3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น เกิดจาก ประสบการณ์การฝึกฝนและการฝึกหัดไม่ใช่จากเหตุอื่น โดยนักวิชาการ 3 ท่านที่กล่าวมานั้นมี ความเห็นที่ตรงกันคือ “การเรียนรู้” เป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์

เห็นได้ว่าจากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า “การเรียนรู้” คือการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมโดยผลที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงคือ ความรู้ อารมณ์ และทักษะใหม่

แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้

1. ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory)

เชื่อว่า การเรียนรู้ หรือการสร้างความรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน โดยที่ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ โดยการนำประสบการณ์หรือสิ่งที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมหรือสารสนเทศ ใหม่ที่ได้รับมาเชื่อมโยงกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม มาสร้างเป็น ความเข้าใจของตนเองหรือ เรียกว่า โครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) หรือที่เรียกว่า สกีม่า (Schema) ซึ่งนั่นคือ ความรู้นั้นเองอาจมิใช่เป็นเพียงการจดจำสารสนเทศมาเท่านั้น โดยที่แต่ละบุคคลนำประสบการณ์ เดิมหรือความรู้ความเข้าใจเดิมที่ตนเองมีมาก่อนมาสร้างเป็นความรู้ความเข้าใจที่มีความหมายของ ตนเองเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ ซึ่งแต่ละบุคคลอาจสร้างความหมายที่แตกต่างกัน เพราะมีประสบการณ์หรือ

ความรู้ความเข้าใจเดิมที่แตกต่างกัน ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เกิดขึ้นมาจากสองทฤษฎีรวมกันคือ ทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาพัฒนาการชาวสวิสและวิกทอทสกี (Vygotsky) ชาวรัสเซีย ทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget) จะเน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้โดยการกระทำ ส่วนทฤษฎีของวิกทอทสกี (Vygotsky) จะเน้นผู้เรียนสร้างความรู้ทางสังคมโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive constructivism) และกลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social constructivism) (อนุชา โสมาบุตร, ออนไลน์. 2556)

ทิสนา แคมมณี (2553 : 90 - 96) ได้อธิบายไว้ว่าทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์และของวิกทอทสกี เป็นรากฐานที่สำคัญของทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เพียเจต์ อธิบายว่า พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของบุคคลมีการปรับตัวผ่านกระบวนการชิมชาบหรือคูดชิมและกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา พัฒนาการเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับและชิมชาบข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับความรู้หรือโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมหากไม่สามารถสัมพันธ์กันได้ก็จะเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น บุคคลจะพยายามปรับสภาวะให้อยู่ในความสมดุล การนำทฤษฎีการสร้างความรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนสามารถทำได้หลายประการดังนี้

1. ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ผลของการเรียนรู้มุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้ (Process of Knowledge Construction) และการตระหนักรู้ในกระบวนการนั้น
2. เป้าหมายของการสอนจะเปลี่ยนแปลงจากการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ที่แน่นอนตายตัว ไปสู่การสาธิตกระบวนการและการสร้างความหมายที่หลากหลาย
3. ในการเรียนการสอน ผู้เรียนจะเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนรู้อย่างเต็มตัว ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่างๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วยตนเอง
4. ในการจัดการเรียนการสอนครูจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศทางสังคม จริยธรรมให้เกิดขึ้น กล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสเรียนรู้ในบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
5. ในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ โดยผู้เรียนจะนำตนเองและควบคุมตนเองในการเรียนรู้ เช่น ผู้เรียนเป็นผู้เลือกสิ่งที่ต้องการเรียนเอง ตั้งกฎระเบียบเอง แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเอง เป็นต้น

6. ในการเรียนการสอนแบบสร้างความรู้ ครูมีบทบาทแตกต่างไปจากเดิม คือ จาก การเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และควบคุมการเรียนรู้ เปลี่ยนไปเป็นการให้ความร่วมมือ อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้ คือ การเรียนการสอนจะต้องเปลี่ยนจาก “Instruction” ไป เป็น “Construction” คือ เปลี่ยนจาก “การให้ความรู้” ไปเป็น “การให้ผู้เรียนสร้างความรู้” บทบาท ของครูก็คือ จะต้องทำหน้าที่ช่วยสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดแก่ผู้เรียน จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน

7. ในด้านการประเมินผลการเรียนการสอนเนื่องจากการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้าง ความรู้ด้วยตนเองนี้ขึ้นกับความสนใจและการสร้างความหมายที่แตกต่างกันของบุคคล

2. ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ (Piaget, 1969 ; อ้างถึงใน ประกาศิต อานุกาฬแสนยากร, 2556: 37 - 39) ได้ศึกษา เกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านความคิดของเด็กว่ามีขั้นตอนหรือกระบวนการอย่างไร เขาอธิบายว่า การเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการทางสติปัญญาซึ่งมีพัฒนาการไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับขั้น พัฒนาการเป็นสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติไม่ควรที่จะเร่งเด็กให้ข้ามจากพัฒนาการขั้นหนึ่งไปสู่อีก ขั้นหนึ่ง เพราะจะทำให้เกิดผลเสียแก่เด็ก แต่การจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในช่วงที่เด็ก กำลังจะพัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงกว่า สามารถช่วยให้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อย่งไรก็ตาม เพียเจต์เน้น ความสำคัญของการเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กมากกว่าการกระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการ เร็วขึ้น เพียเจต์เป็นผู้ที่เปลี่ยนความคิดในเรื่องสติปัญญา ทฤษฎีของเพียเจต์ตั้งอยู่บนรากฐานของทั้ง องค์ประกอบที่เป็นพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นหลักที่เขาใช้ในการอธิบายพัฒนาการทาง สติปัญญา อันเป็นทฤษฎีธรรมชาติระยะขั้นตอนของพัฒนาการแต่ละตอนมีความสัมพันธ์กับความ เจริญเติบโตทางสติปัญญา ซึ่งกำหนดโดยวุฒิภาวะทางพันธุกรรมมิใช่องค์ประกอบทางด้าน สิ่งแวดล้อมและสามารถเป็นทฤษฎีการฝึกฝน เพราะประสบการณ์ของเด็ก ที่ได้จากสิ่งแวดล้อมมี ส่วนกำหนดอายุพัฒนาการของเด็กแต่ละคน พัฒนาการของเด็กสามารถอธิบายได้โดยลำดับของ ระยะพัฒนาการทางชีววิทยาที่คงที่แสดงให้ปรากฏสัมพันธ์ของเด็กกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาการทาง สติปัญญาของเพียเจต์แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

2.1 ขั้นรับรู้ทางประสาทและการเคลื่อนไหว (The Sensorimotor Period) อายุแรกเกิด - 2 ปี เป็นระยะแรกของพัฒนาการ เด็กขาดความสามารถในกิจกรรมทางสัญลักษณ์ แต่เพียเจต์รู้สึกว่าเป็น ระยะสองปีแรกนี้ เด็กสร้างโครงสร้างใหญ่และ โครงสร้างย่อยทางสติปัญญาแล้ว ซึ่งจะทำหน้าที่ เป็นตัวแยกพัฒนาการทางการรับรู้และสติปัญญาในเวลาต่อมาเป็นระยะที่เด็กเปลี่ยนจากระยะ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลยมาเป็นระยะที่พอจะช่วยเหลือตัวเองได้บ้างบางกิจกรรม ความ เปลี่ยนแปลงพื้นฐานในระยะนี้อาจได้แก่ การรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมของเขาเปลี่ยนไป ในขณะที่เขาเริ่ม

จะเข้าใจและควบคุมมันได้ยกตัวอย่างเช่น เมื่อสิ้นสุดระยะ Sensorimotor เด็กจะเริ่มมองหาของเล่นที่พ้นออกไปจากสายตา แทนที่จะปฏิบัติเหมือนวัยทารกซึ่งลักษณะราวกับว่าสิ่งนั้นมีได้มีอยู่ เพราะวัยทารกนั้นเด็กจะรับรู้และสนใจเฉพาะสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ต่อหน้าเขาเท่านั้น

2.2. ขั้นก่อนใช้ความคิด (The Preoperational Period) อายุ 2 - 7 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มใช้สัญลักษณ์และภาษาที่เป็นเครื่องมือแทนเหตุการณ์และวัตถุจากสิ่งแวดล้อมแทนที่จะเป็นเพียงการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางกายภาพในขณะนั้น เด็กจะสร้างและใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของและการกระทำ และสามารถสร้างการกระทำขึ้นมาใหม่หรือเลียนแบบการกระทำที่เกิดขึ้นมาแล้วหลาย ๆ ชั่วโมงได้ในขณะที่แต่ก่อนเด็กตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมของเขาได้เฉพาะที่เกิดกับเขาโดยตรงและทันทีเท่านั้น แต่เดี๋ยวนี้เขาเริ่มพัฒนาความสามารถที่จะเก็บสิ่งต่าง ๆ ไว้ในสติปัญญาของเขาและเก็บไว้ใช้ในโอกาสต่อมา แต่อย่างไรก็ตามเขายังไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างผู้ใหญ่ได้ การกระทำบางอย่างเช่น การเทน้ำจากแก้วที่มีรูปร่างกว้างสั้นลงไปในแก้วที่สูงเล็กมีผลต่อรูปร่างของปริมาณ ผู้ใหญ่มองเข้าใจว่าปริมาณที่แท้จริงคงเดิมแต่เพียงเจตน์ พบว่า เด็กในวัยอายุ 2 - 7 ปี ไม่มีความเข้าใจในเรื่องนี้

2.3 ขั้นใช้ความคิดทางรูปธรรม (The Concrete Operation Period) ในขณะที่ยังอยู่ในระยะ Preoperational ไม่เข้าใจในเรื่องปัญหาปริมาณ เด็กในวัย The Concrete Operation 7 - 11 หรือ 12 ขวบ กลับตอบสนองเรื่องเดียวกันได้ถูกต้องและคล่องแคล่ว เนื่องจากเขาได้พัฒนารูปแบบเบื้องต้นของการหาเหตุผลมาแล้ว เด็กในระยะนี้สามารถแยกแยะระหว่างขั้นหรือกลุ่มของวัตถุเช่น สิ่งมีชีวิตตรงข้ามกับสิ่งไม่มีชีวิต นอกจากนี้เด็กในระยะการใช้ความคิดทางรูปธรรมสามารถสัมพันธ์กับการนับด้วยวาจากับการนับจำนวนสิ่งของได้ ในระยะนี้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยใช้เหตุผลมากกว่าการลองผิดลองถูก เขาสามารถแยกปัจจุบันออกจากอดีตได้และจัดเรียงอันดับสิ่งของจากสิ่งเล็กที่สุดไปสู่สิ่งที่ใหญ่ที่สุดได้ แต่เด็กในระยะนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ ที่ต้องใช้สติปัญญาเขารู้สึกลำบากใจในการใช้เหตุผล ข้อความที่พูดออกมาในทำนอง “ป่าเป็นพ่อหรือผู้ชาย” หรือ “น้ำแข็งเป็นน้ำใสไหม” ทั้ง ๆ ที่เขาเข้าใจความคิดรวบยอดของแต่ละสิ่ง ระหว่างที่อยู่ในระยะดังกล่าวนี้เด็กยังไม่สามารถจัดการกับการกระทำของเขาได้แม้ว่าเขาจะเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์เฉพาะอย่างในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง แต่เขาก็ยังไม่สามารถที่จะสร้างสมมติฐานที่ใช้ความคิดและนามธรรมได้ ไม่สามารถสร้างจินตนาการเชิงนามธรรมถึงเหตุการณ์ที่ไม่มีตัวตนจริง ยกตัวอย่างเช่น กฎการลอยตัวของคิมิดิส หลักการกล่าวว่า วัตถุใด ๆ จะลอยในน้ำได้ถ้าหากความหนาแน่นของมันน้อยกว่าความหนาแน่นของน้ำถ้าวัตถุสองอย่างมีปริมาตรเท่ากัน อันที่หนักกว่าจะจมน้ำ คราวนี้สมมติว่าเราให้อ่างที่ใส่น้ำจนเต็มและวัตถุเล็ก ๆ หลายอย่างแก่เด็ก โดยที่วัตถุที่จัดให้นี้มีทั้งประเภทจมและลอยน้ำได้แล้วเราบอกให้เขาจำแนกวัตถุออกเป็นพวก

ลอยน้ำและจมน้ำและบอกกฎที่สอดคล้องกับสิ่งที่ค้นพบจากการทดลอง เด็กที่อยู่ในขั้นการใช้ความคิดทางรูปธรรมอาจจะบอกว่า วัตถุจมน้ำเพราะมันหนักแต่เขาจะเกิดความสับสนในกฎนี้ เพราะไม้ชิ้นหนึ่งอาจจะหนักกว่าหินก้อนหนึ่งแต่ไม้ลอยน้ำได้ในขณะที่หินจมน้ำเด็กไม่สามารถคิดเชิงนามธรรมได้จึงเกิดความคับข้องใจ เมื่อเขาพยายามจะแก้ข้อขัดแย้งที่เกิดจากกฎเชิงรูปธรรมของเขา

2.4 ขั้นการใช้ความคิดทางนามธรรม (The Formal Operation Period) ระยะเวลาที่เด็กมีอายุ ตั้งแต่ 11 หรือ 12 ปีขึ้นไป เมื่อเด็กย่างเข้าในวัยนี้เขาสามารถจัดการกับตัวแปรหลายตัวในเวลาเดียวกันได้และมีความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงนามธรรมในระยะนี้การหาเหตุผลของเขามีลักษณะเหมือนของผู้ใหญ่โดยระดับของการพัฒนาแตกต่างกันไปตามบุคคล การพัฒนาไปสู่ระยะการใช้ความคิดทางนามธรรมเป็นผลมาจากสิ่งที่เพียเจต์เรียกว่า “การถ่ายทอดทางสังคม” (Social Transmission) หมายถึงประสบการณ์นั่นเอง เพื่อเป็นสมมติฐานไว้ให้เลือกเขาแนะนำว่าแต่ละคนมีความแตกต่างกันในแง่ของความถนัดและองค์ประกอบ อันนี้รับผิดชอบต่อความแตกต่างที่เห็นได้ชัดในการพัฒนาประเภทของลักษณะการคิดในระยะการใช้ความคิดแบบนามธรรมและเพียเจต์ได้ตั้งสมมติฐานว่า เด็กอายุ 11 - 15 ปีจะแสดงพฤติกรรมเฉพาะ จะสร้างระยะการพัฒนาที่มีคุณสมบัติทั่ว ๆ ไปหลังจากนั้นความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องความถนัดที่บอกให้ทราบถึงประเภทของการคิดหาเหตุผลของแต่ละบุคคลจะเริ่มมีความสำคัญมากกว่าลักษณะทั่ว ๆ ไปและบางทีจะมีอิทธิพลต่ออาชีพหรือการทำงานที่แต่ละคนเลือก หลังจากนั้นสิ่งแวดล้อมในการทำงานจะทำหน้าที่ช่วยเพิ่มความแตกต่างที่มีอยู่แล้วในด้านความรู้และความคิดระหว่างบุคคลให้มากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจต์ (Piaget) เชื่อว่าการเรียนรู้เด็กเป็นสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติไม่ควรเร่งให้เด็กให้ข้ามพัฒนาการของเด็กที่กำลังพัฒนาไปสู่อีกขั้นหนึ่ง โดยการพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ได้แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

1. ขั้นรับรู้ทางประสาทและการเคลื่อนไหว (The Sensorimotor Period) อายุแรกเกิด-2 ปี
2. ขั้นก่อนใช้ความคิด (The Preoperational Period) อายุ 2 - 7 ปี
3. ขั้นใช้ความคิดทางรูปธรรม (The Concrete Operation Period) 7 - 11 หรือ 12 ขวบ
4. ขั้นการใช้ความคิดทางนามธรรม (The Formal Operation Period) ระยะเวลาที่เด็กมีอายุ ตั้งแต่ 11 หรือ 12 ปีขึ้นไป

เพียเจต์จะเน้นความสำคัญของการเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กมากกว่าการกระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการเร็วขึ้นแต่การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมนั้นจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เพียเจต์ให้ความสำคัญของการพัฒนาการทางสติปัญญาต้องเป็นไปตามขั้น อย่างไรก็ตามยังมีนักวิชาการคนอื่น ๆ เช่น บรูเนอร์ (Bruner) ที่ไม่ยึด

ชั้นที่กำหนดตายตัวเหมือนทฤษฎีของเพียเจต์โดยเพียเจต์นั้นจะเน้นข้อจำกัดของความสามารถของเด็กในแต่ละขั้นแต่บรูเนอร์จะเน้นผลของงานมากกว่าซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในลำดับต่อไป

3. ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner)

บรูเนอร์ (Bruner, 1966 ; อ้างถึงใน ประกาศิต อานุกาภาพแสนยกร. 2556 : 41 - 43) ได้กำหนดประเด็นหรือข้อสังเกตเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาไว้ 6 ลักษณะคือ

3.1 ความเจริญเติบโตทางสติปัญญา สืบเกิดได้จากการเพิ่มการตอบสนอง ที่ไม่ผูกพันกับสิ่งร้ายเฉพาะตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นในขณะนั้นมากขึ้น

3.2 ความเจริญเติบโตทางสติปัญญาขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายใน ตัวคนสู่ “ระบบเก็บรักษา” ที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม

3.3 ความเจริญเติบโตทางสติปัญญาเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขีดความสามารถที่จะพูดกับตนเองและคนอื่น ๆ โดยใช้คำพูดและสัญลักษณ์ในสิ่งที่บุคคลนั้น ๆ ได้ทำไปแล้ว หรือสิ่งที่กำลังจะทำ

3.4 ความเจริญเติบโตทางสติปัญญาขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ที่เป็นระบบ และโดยบังเอิญระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

3.5 การสอนสามารถอำนวยความสะดวกได้โดยสื่อทางภาษาซึ่งจบลง โดยไม่เพียงแต่เป็นสื่อสำหรับการแลกเปลี่ยนเท่านั้น

3.6 การพัฒนาทางสติปัญญา เห็น ได้จากการเพิ่มความสามารถที่จะจัดการกับตัวเลือกหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน ความสามารถที่จะเฝ้าดูขั้นตอนต่าง ๆ ในระยะเวลาเดียวกัน และความสามารถที่จะจัดเวลาและการเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะที่เหมาะสมกับความต้องการหลาย ๆ อย่าง เพื่อที่จะอธิบายลักษณะดังกล่าวบรูเนอร์ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิดของมนุษย์ออกเป็น 3 ชั้นคือ

3.6.1 การเรียนรู้จากการสัมผัส (The Enactive Mode) ได้แก่ การจำเป็นตัวแทนผ่านทางการกระทำด้วยตนเอง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับวัตถุเท่านั้นที่ให้ความจริงเกี่ยวกับวัตถุชั้นนี้เปรียบได้กับขั้นประสาทรับรู้และการเคลื่อนไหวของเพียเจต์ เป็นขั้นที่เด็กจะเรียนรู้จากการกระทำมากที่สุด

3.6.2 การเรียนรู้จากภาพความจำ (The Iconic Mode) ได้แก่ รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการใช้จินตนาการเพื่อที่จะสรุปและใช้แทนการกระทำ เด็กสังเกตและจำลักษณะหรือผิวนอกของวัตถุที่เห็นได้ ชั้นนี้เปรียบได้กับขั้นก่อนปฏิบัติการคิดของเพียเจต์ ซึ่งจะควบคุมขั้นการคิดก่อนเกิดความคิดรวบยอดและการคิดแบบทางนามธรรมล้าลึก ในวัยนี้เด็กจะเกี่ยวข้องกับความจริงมากขึ้นจะเกิดความคิดจากการรับรู้เป็นส่วนใหญ่อาจจะมีการจินตนาการบ้างแต่ยังไม่สามารถคิดได้ลึกซึ้งมากนัก

3.6.3 การเรียนรู้จากสัญลักษณ์ (The Symbolic Mode) เป็นการพัฒนาระดับสูงสุด ขั้นนี้เด็กจะสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งของ สามารถเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ ที่ซับซ้อนได้มากขึ้น การใช้สัญลักษณ์ทางภาษามีความคล่องและได้ผลมากกว่าการกระทำหรือภาพซึ่งนำไปสู่จุดสูงสุดของความสามารถทางพุทธิลักษณะได้ ขั้นนี้เปรียบได้กับขั้นปฏิบัติการคิดด้วยรูปธรรมและขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรมของเพียเจต์ เด็กจะสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งของ สามารถเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ ที่ซับซ้อนได้มากขึ้น

ดังที่กล่าวมานี้แม้ว่าลักษณะการเรียนรู้ทั้งสามขั้นนี้จะจัดลำดับขั้นตอนเอาไว้แต่ทฤษฎีของบรูเนอร์ก็ไม่ยึดขั้นที่กำหนดตายตัวเหมือนทฤษฎีของเพียเจต์ โดยเพียเจต์นั้นจะเน้นข้อจำกัดความสามารถของเด็กในแต่ละขั้นแต่บรูเนอร์จะเน้นผลของงานเป็นหลัก บลูม (Bloom) ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางด้านความรู้ (Cognitive Domain) ออกเป็น 6 ระดับ โดยเรียงจากระดับต่ำไประดับสูง ถึงแม้ทฤษฎีของบลูมจะไม่กำหนดอายุตายตัวเหมือนทฤษฎีของเพียเจต์แต่การพัฒนาการทางสติปัญญาหรือการพัฒนาการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) ก็เป็นลำดับขั้นเช่นกันกับทฤษฎีของเพียเจต์ ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในลำดับต่อไป

4. ทฤษฎีการพัฒนาการเรียนรู้ของบลูม (Bloom)

บลูม (Bloom, 1956 ; อ้างถึงใน จิตราพร ลีละวัฒน์ 2556 : 6-8) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญา พฤติกรรมทางพุทธิพิสัย 6 ระดับได้แก่

4.1.1 ความรู้ความจำ (Remembering) ความสามารถในการเก็บรักษามวลประสบการณ์ต่าง ๆ จากการที่รับรู้ไว้และระลึกถึงนั้นได้เมื่อต้องการเปรียบเทียบบันทึกเสียงหรือวิดิทัศน์ที่สามารถเก็บเสียงและภาพของเรื่องราวต่าง ๆ ได้สามารถเปิดฟังหรือดูภาพเหล่านั้นได้เมื่อต้องการ

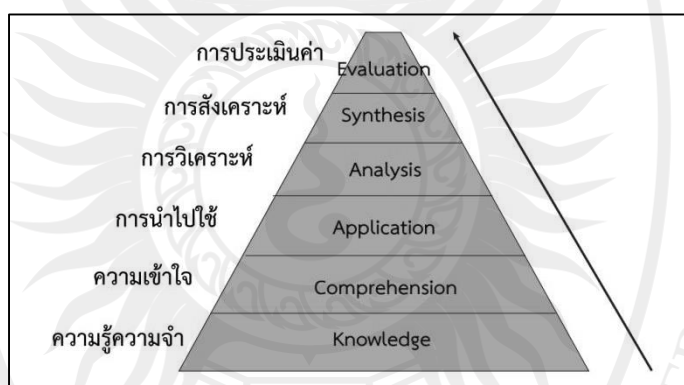
4.1.2 ความเข้าใจ (Understanding) เป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญของสื่อ และสามารถแสดงออกมาในรูปของการแปลความ ตีความ คาดคะเน ขยายความ หรือ การกระทำอื่น ๆ

4.1.3 การนำความรู้ไปใช้ (Applying) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ประสบการณ์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจจึงจะสามารถนำไปใช้ได้

4.1.4 การวิเคราะห์ (Analyzing) ผู้เรียนสามารถคิดหรือแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ความสามารถในการวิเคราะห์จะแตกต่างกันไปแล้วแต่ความคิดของแต่ละคน

4.1.5 การสังเคราะห์ (Synthesis) ความสามารถในการที่ผสมผสานส่วนย่อย ๆ เข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างมีระบบเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่สมบูรณ์และดีกว่าเดิมอาจเป็นการถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย การกำหนดวางแผนวิธีการดำเนินงานชิ้นใหม่หรืออาจจะเกิดความคิดในอันที่จะสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นนามธรรมขึ้นมาในรูปแบบหรือแนวคิดใหม่

4.1.6 การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสิน ตีราคาหรือสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ออกมาในรูปของคุณธรรมอย่างมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมซึ่งอาจเป็นไปตามเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น ๆ หรืออาจเป็นกฎเกณฑ์ที่สังคมยอมรับก็ได้

ภาพประกอบ 3 การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) ที่มา : พรรณนุภา น้าเงิน. ออนไลน์ : 2558

4.2 ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) พฤติกรรมด้านจิตใจค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจและคุณธรรม พฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันทีตั้งนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและสอดคล้องที่ดึงดูดใจอยู่ตลอดเวลาจะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ ด้านจิตพิสัยจะประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ระดับ ได้แก่

4.2.1 การรับรู้ (Receive) เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อปรากฏการณ์หรือสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการแปลความหมายของสิ่งเร้านั้นว่าคืออะไรแล้วจะ แสดงออกมาในรูปของความรู้สึกที่เกิดขึ้น

4.2.2 การตอบสนอง (Respond) เป็นการกระทำที่แสดงออกมาในรูปของความเต็มใจ ยินยอมและพอใจต่อสิ่งเร้านั้นซึ่งเป็นการตอบสนองที่เกิดจากการเลือกสรรแล้ว

4.2.3 การเกิดค่านิยม (Value) การเลือกปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคม การยอมรับนับถือในคุณค่านั้น ๆ หรือปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกลายเป็นความเชื่อแล้วจึงเกิดทัศนคติที่ดีในสิ่งนั้น

4.2.4 การจัดระบบ (Organize) การสร้างแนวคิด จัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้น โดยอาศัยความสัมพันธ์ถ้าเข้ากันได้ก็จะยึดถือต่อไปแต่ถ้าขัดกันอาจไม่ยอมรับอาจจะยอมรับค่านิยมใหม่โดยยกเลิกค่านิยมเก่า

4.2.5 บุคลิกภาพ (Characterize) การนำค่านิยมที่ยึดถือมาแสดงพฤติกรรม ที่เป็นนิสัยประจำตัวให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องตั้งตามพฤติกรรมด้านนี้จะเกี่ยวกับความรู้สึกและจิตใจซึ่งจะเริ่มจากการได้รับรู้จากสิ่งแวดล้อมแล้วจึงเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบขยายกลายเป็นความรู้สึกจนกลายเป็นค่านิยมและยังพัฒนาต่อไปเป็นความคิด อุดมคติซึ่งจะเป็นควบคุมทิศทางพฤติกรรมของคน คนจะรู้ตัวรู้ช่วยอย่างไรนั้นก็เป็ผลของพฤติกรรมด้านนี้

4.3 ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) พฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อประสาท พฤติกรรมที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย ๆ 5 ชั้นดังนี้

4.3.1 การรับรู้ (Imitation) เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือเป็นการเลือกหาตัวแบบที่สนใจ

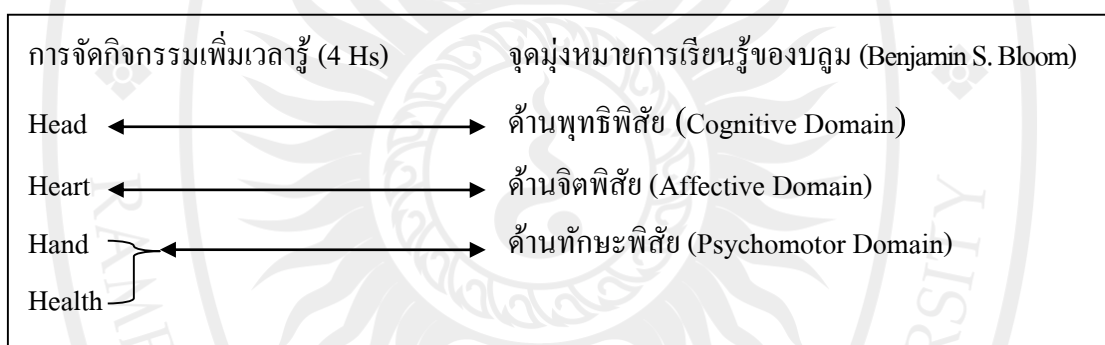
4.3.2 การกระทำตามแบบหรือเครื่องชี้แนะ (Manipulation) เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียน พยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจ และพยายามทำซ้ำเพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้หรือสามารถปฏิบัติงานได้ตามข้อแนะนำ

4.3.3 การหาความถูกต้อง (Precision) พฤติกรรมสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องชี้แนะเมื่อได้กระทำซ้ำแล้วก็พยายามหาความถูกต้องในการปฏิบัติ

4.3.4 การกระทำอย่างต่อเนื่อง (Articulation) หลังจากตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เป็นของตัวเองจะกระทำตามรูปแบบนั้นอย่างต่อเนื่องจนปฏิบัติงานที่ย่างยากซับซ้อน ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องคล่องแคล่ว การที่ผู้เรียนเกิดทักษะได้ต้องอาศัยการฝึกฝนและกระทำอย่างสม่ำเสมอ

4.3.5 การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ (Naturalization) พฤติกรรมที่ได้จากการฝึกอย่าง ต่อเนื่องจนสามารถปฏิบัติได้คล่องแคล่วองไวโดยอัตโนมัติ เป็นไปอย่างธรรมชาติซึ่งถือเป็น ความสามารถของการปฏิบัติในระดับสูง

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาหรือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้มีนักวิชาการ หลายท่านได้กล่าวรายละเอียดไว้ ดังที่นำเสนอมาแล้วข้างต้น แต่ในการวิจัยนี้ จะเน้นศึกษาทฤษฎี การพัฒนาการเรียนรู้ของ บลูม (Bloom) ซึ่งจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของบลูมแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านความรู้หรือด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึกรหรือ ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) และด้านทักษะหรือด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ซึ่งตรงกับแนวคิด ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ก็คือ กิจกรรมเพิ่มเวลารู้ 4 Hs นั้นเอง โดยมีความสัมพันธ์ปรากฏดังภาพ

ภาพประกอบ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ (4 Hs) นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” และจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom)

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2559 : 6

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือ การเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาของนักเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม โดยผลที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัยและด้าน ทักษะพิสัย

1. ด้านพุทธิพิสัย หมายถึง พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญา พฤติกรรมทางพุทธิพิสัยมี 6 ระดับ ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า

2. ด้านจิตพิสัย หมายถึง พฤติกรรมด้านจิตใจค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทัศนคติ ความเชื่อ ความสนใจและคุณธรรม พฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันทีดังนั้นการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและสอดคล้องที่ดึงมาอยู่ตลอดเวลา จะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ ด้านจิตพิสัยจะประกอบด้วย พฤติกรรมย่อยๆ 5 ระดับ ได้แก่ การรับรู้ การตอบสนอง การเกิดค่านิยม การจัดระบบ บุคลิกภาพ

3. ด้านทักษะพิสัย หมายถึง พฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อประสาท พฤติกรรมที่บ่งถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลา และคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยๆ 5 ชั้น ได้แก่ การรับรู้ การกระทำตามแบบหรือเครื่องชี้แนะ การหาความถูกต้อง การกระทำอย่างต่อเนื่อง การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ

จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการเรียนรู้ทั้ง 4 แนวคิดที่กล่าวมานี้ ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียร์เจต์ (Piaget) และทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner) ทฤษฎีการพัฒนาการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) ล้วนเป็นแนวคิดทฤษฎีที่เคยได้ยืมในแวดวง การศึกษา แต่หากจะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้ที่ได้ยืมและค้น ในแวดวงการศึกษา บ่อยครั้งก็คือ ทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) โดยเฉพาะสถานศึกษาต่าง ๆ ในประเทศไทยก็มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวคิดทฤษฎีของบลูม ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้าน พุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

บริบท โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรีแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาออกเป็น 2 เขต ได้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 มีเขตพื้นที่บริการจัดการศึกษา 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอท่าใหม่ อำเภอนายายอาม และอำเภอแก่งหางแมว จำนวนโรงเรียนทั้งหมด 83 แห่ง แยกเป็น 82 โรงเรียน 1 สาขาโดยโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล-ประถมศึกษา 59 โรงเรียน 1 โรงเรียนสาขา โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน และเปิดสอนระดับอนุบาล-มัธยมศึกษาตอนต้น 21 โรงเรียน โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนต้น 2 โรงเรียน โรงเรียนขยายโอกาส 22 โรงเรียน แยกตามขนาด โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนน้อยกว่า 120 คน) 40 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 121 - 600 คน)

37 โรงเรียน 1 โรงเรียนสาขา โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียน 601 - 1,500 คน) 3 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียน 1,501 ขึ้นไป) 2 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรีเขต 1. 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2 มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษาและขยายโอกาสจำนวน 6 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอขลุง อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอมะขาม อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และอำเภอเขาคิชฌกูฏ จำนวนสถานศึกษาในสังกัด 113 โรงเรียน มีโรงเรียนสังกัดของรัฐ 108 โรงเรียน แบ่งออกเป็น โรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 83 แห่ง และโรงเรียนขยายโอกาส 25 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรีเขต 2. 2559)

ตาราง 1 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ปีการศึกษา 2560 (ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2560)

อำเภอ	โรงเรียน	จำนวนครู/บุคลากร
		คน
เมือง	10	54
ท่าใหม่	18	100
แก่งหางแมว	3	25
นายายอาม	9	58
ขลุง	15	96
มะขาม	5	32
แหลมสิงห์	7	69
โป่งน้ำร้อน	4	34
สอยดาว	2	13
เขาคิชฌกูฏ	1	7
รวม	74	488

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และ เขต 2

จะเห็นได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดจันทบุรี มีจำนวน 74 แห่ง จากทั้งหมด 196 แห่ง โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนร้อยละ 37.8 ของโรงเรียนทั้งหมด ประเทศไทยยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยสำคัญที่แตกต่างหลากหลายตามบริบทและยุคสมัย มีปัญหาตั้งแต่ระดับนโยบายลงไปจนถึงวิธีการปฏิบัติ ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของชาติ นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ก็เช่นกัน บนพื้นฐานของความขาดแคลนของโรงเรียนขนาดเล็กทั้งด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ขาดแคลนครูทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนนั้นเป็นโจทย์อีกอย่างหนึ่งที่จะบริหารจัดการอย่างไรให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน 4 Hs ของนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

ยูมิ เอเลนา เซียว (You-Mi Elena Seo, 2011) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องของแรงจูงใจของผู้เรียน และความเข้าใจประสิทธิผลและความสุขต่อวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า พื้นฐานการเรียนรู้การสร้างแรงจูงใจและทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนมีอิทธิพลต่อการรับรู้จากประสิทธิผลความสุขในการเรียนการสอนและการปฏิบัติ การค้นพบนี้บ่งบอกว่าครูผู้สอนควรตระหนักถึงความเชื่อและทัศนคติของนักเรียนและนอกจากนี้ยังรวมถึงวิธีการเรียนการสอนต่าง ๆ

มูห์ซิน เมเนคเซ (Muhsin Menekse, 2012) ได้ศึกษาวิจัย การโต้ตอบ การสร้างสรรค์ ความกระตือรือร้น ความเหนื่อยชา ประสิทธิภาพสัมพันธภาพของกิจกรรมที่แตกต่างในการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า นักเรียนได้คะแนนที่สูงขึ้นจากการทดสอบหลังเรียน หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการโต้ตอบและการสร้างสรรค์ มากกว่ากิจกรรมที่สร้างความกระตือรือร้น ซึ่งให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบโต้ตอบมีนัยสำคัญที่มากกว่าทั้งกิจกรรมที่สร้างสรรค์หรือกิจกรรมที่สร้างความกระตือรือร้น การเรียนรู้ของนักเรียนได้รับคะแนนเพิ่มขึ้นจากการสร้างสรรค์ในการโต้ตอบ มีความสัมพันธ์กับการสร้างความรู้และการเรียนรู้ นักเรียนได้รับประโยชน์จากการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ความกระตือรือร้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการเรียนรู้

ลินดา กอดซิกกิ, นิ โคล กอดซิกกิ, แมรี โครเฟล และคณะ (Linda Godzicki, Nicole Godzicki, Mary Krofel and et al. 2013) ได้ศึกษาวิจัย การเพิ่มแรงจูงใจและข้อตกลงในนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาผ่านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยเทคโนโลยี พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกว่าการได้จัดกิจกรรมการเรียนที่เกี่ยวข้องกับความสนใจของผู้เรียน

นอกจากนี้ ยังเห็นได้ชัดว่านักเรียนมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียนเมื่อเทคโนโลยีถูกนำมาใช้เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังเรียน นักเรียนชอบเครื่องมือทางเทคโนโลยีเช่น คอมพิวเตอร์แล็ปท็อป ซึ่งเหมือนกันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน นักเรียนมีแรงจูงใจมากขึ้นและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเรียนรู้เมื่อมีการใช้เทคโนโลยีโดยรวมพฤติกรรมของนักเรียนที่มีชีวิตชีวามากขึ้นเมื่อเทคโนโลยีถูกนำมาใช้

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องพบว่า วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนดังที่ ยูมิ เอลนา เชียว ได้กล่าวไว้ว่าพื้นฐานการเรียนรู้การสร้างแรงจูงใจและทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนมีอิทธิพลต่อการรับรู้ในการเรียนการสอนและการปฏิบัติ นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ยังพบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่อยากจะเรียนรู้มากขึ้นเมื่อเทคโนโลยีถูกนำมาใช้ ดังที่ลินดา กอดซิกกิ และคณะได้ทำการศึกษาวิจัยเอาไว้ งานวิจัยต่างประเทศที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอนส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

งานวิจัยในประเทศ

อาทิตยา เข้มกลิ่น (2553 : 48) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ขีดผู้เรียนเป็นสำคัญ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองโดนประสาทวิทย์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าด้านการดำเนินการ ครูผู้สอนและนักเรียนเห็นว่า ในการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ผู้ดำเนินการคือ ครูผู้สอนเป็นผู้กำหนดกิจกรรม ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมดำเนินการตามขั้นตอนและครูผู้สอนควรปฏิบัติในการจัดกิจกรรมคือ นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองตามที่กำหนด ด้านสื่อการสอน บุคคลที่ควรเป็นผู้จัดสื่อการสอนคือ ครูผู้สอน ส่วนหลักในการเลือกสื่อการสอนคือให้ตรงกับเนื้อหาและสื่อการสอนที่มีความจำเป็นมากที่สุด คือสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่และด้านการวัดและประเมินผล บุคคลที่ควรเป็นผู้ดำเนินการวัดและประเมินผลคือครูผู้สอน โดยการสังเกตและใช้แบบทดสอบ ควรวัดและประเมินผลหลายรูปแบบ

โชติมา กลิ่นบุบผา (2554 : 102) ได้ศึกษาวิจัย การบริหารจัดการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีในภาพรวมพบว่าการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมากทุกด้านคือ ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการวางแผนการจัดการและด้านการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก

ครรชิต จักรสาร (2555 : 87 - 91) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน กรณีศึกษา บ้านแสนสำราญ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอ

เลียงนงทา จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านแสนสำราญสัมพันธ์กับการใช้ทุนทางสังคมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย โดยจำแนกเป็น 3 ช่วงใหญ่ ๆ คือ

- 1) ช่วงวิถีชุมชนแบบดั้งเดิม (ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้าน พ.ศ. 2511 - 2522) ระบบครอบครัวเครือญาติคือทุนทางสังคมที่มีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยทุนการเรียนรู้ที่สำคัญได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้าน เป็นต้น
- 2) ช่วงเริ่มต้นของผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2523 - 2533) ผู้คนในชุมชนที่อยู่ในช่วงวัยแรงงานเริ่มหลั่งไหลไปทำงานในเมืองหลวง การเรียนรู้ของเด็กในชุมชนมีลักษณะคล้ายช่วงวิถีแบบดั้งเดิมแต่การละเล่นพื้นบ้านค่อยๆ ลดบทบาทลง
- 3) ช่วงรับอิทธิพลเทคโนโลยีสมัยใหม่ (พ.ศ. 2534 - ปัจจุบัน) เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุด เริ่มมีไฟฟ้าใช้ในชุมชนบ่งบอกถึงความเจริญ การเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลสูงสุดและเป็นจุดเริ่มต้นในปี 2534 คือ “โทรทัศน์” จากนั้นในช่วงปี 2534 - 2544 ผู้คนคลั่งไคล้เทคโนโลยีและโทรศัพท์มือถือ ตามด้วยปี 2545 เป็นต้นมาเข้าสู่ยุคอินเทอร์เน็ตสังคมข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นเมื่อบริบทมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งกระทบกับระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญของเด็กจึงถูกลดบทบาทไปอย่างสิ้นเชิง ในระยะดำเนินการวิจัย จากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้าน ทำให้ชุมชนตระหนักในคุณค่าดั้งเดิมของชุมชนในฐานะทุนทางสังคม ดังนั้นในระยะดำเนินการวิจัยจึงได้รับความร่วมมือจากชุมชนทั้งในระดับบุคคลและสถาบันในการนำทุนทางสังคมดั้งเดิมของชาวบ้านมาส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะการละเล่นพื้นบ้าน การเล่านิทาน ร่วมกับทุนแบบใหม่คือ การอ่านหนังสือนิทานให้เด็กฟังด้วยความร่วมมือของปราชญ์ท้องถิ่นครอบครัวและโรงเรียน ผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กดังนี้

- 1) รูปแบบที่เป็นทางการเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบของโรงเรียน โดยบูรณาการควบคู่กันทั้งในเด็กปฐมวัยและประถมศึกษาด้วยการเล่น เล่านิทาน อ่านหนังสือให้เด็กฟัง
- 2) รูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ในด้านการเล่นเป็นการส่งเสริมให้เด็กในละแวกใกล้เคียงกันหรือสนิทกันได้เล่นด้วยกัน ส่วนการเล่านิทานอ่านหนังสือนิทานให้เด็กฟังเป็นการส่งเสริมในระบบของครอบครัวเครือญาติมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละบริบทของครอบครัวทั้งการเลือกใช้ชีวิตการเล่าหรืออ่านบุคคลที่จะเล่าหรืออ่าน เทคนิคในการเล่าหรืออ่าน ช่วงเวลา สถานที่ และอยู่บนพื้นฐานอารมณ์และความสนใจของเด็ก การศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน เป็นการดึงเอาทุนทางสังคมแบบดั้งเดิมหรือแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ นิทานและการเล่น มาผนวกเข้ากับทุนทางสังคมแบบใหม่หรือแบบทางการที่เป็นระบบของโรงเรียนได้แก่ การส่งเสริมการอ่านมาช่วยส่งเสริมและสร้างการเรียนรู้ การให้ได้คุณภาพของการส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็กต้องอาศัยศักยภาพของทั้งชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคม

แบบดั้งเดิมทั้งในระดับบุคคล (ปราชญ์ชาวบ้าน) พ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก (ระบบครอบครัวเครือญาติ) องค์กรความรู้ (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) และทุนทางสังคมแบบใหม่คือ ระบบโรงเรียน (สถาบันการศึกษา) โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของครอบครัวและสังคมที่เปลี่ยนไป

จุฑามาศ สุธาพนธ์ (2558 : 81) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรีเขต 2 พบว่า 1) ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 10 ปี และ สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ 2) การบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยภาพรวมด้าน โครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการดำเนินกิจกรรมด้านการวัดและประเมินผลและด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก 3) ครูที่สอน โรงเรียนขนาดต่างกันมีการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยภาพรวมด้าน โครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการดำเนินกิจกรรมด้านการวัดและประเมินผลและด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้แตกต่างกัน โดยครูที่สอน โรงเรียนขนาดกลางมีการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ 4) แนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” คือ 1) ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน คือ สถานศึกษาปรับรายวิชาที่เรียน โดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และจัดกิจกรรมให้ครบตามหลัก 4 Hs (Head, Heart, Hand และ Health) 2) ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้คือ สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนการสอนตามระดับชั้นหรือช่วงชั้นซึ่งครูเป็นผู้กำหนดกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพความสามารถ และความสนใจของนักเรียน 3) ด้านการดำเนินกิจกรรม คือ สถานศึกษาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนทราบ ผู้บริหารจัดการประชุมเพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรม 4) ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาจัดทำโครงการเพื่อจัดสรรงบประมาณ ปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูเป็นผู้จัดเตรียม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และ 5) ด้านการวัดและประเมินผลคือ สถานศึกษามีการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดนิทรรศการวิชาการ เพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ชนิษฐา กฤษวี (2559 : 96 - 97) ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ประกอบการเรียนรู้แบบผังกราฟิกกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ระบบต่อมไร้ท่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วย

ตนเองประกอบการเรียนรู้แบบผังกราฟิก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจ ขั้นนำเสนอคำอธิบายและคำตอบของปัญหา และขั้นนำไปปฏิบัติ 2) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองประกอบการเรียนรู้แบบผังกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีดังนี้ (1) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองประกอบการเรียนรู้แบบผังกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองประกอบการเรียนรู้แบบผังกราฟิก มีการคิดวิเคราะห์สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองประกอบการเรียนรู้แบบผังกราฟิก มีการคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองประกอบกับการเรียนรู้แบบผังกราฟิกอยู่ในระดับเห็นด้วยมากโดยสรุป การจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองประกอบกับการเรียนรู้แบบผังกราฟิกเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนที่ชัดเจนเน้นให้ผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดต่างๆ และส่งเสริมให้กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์นำวิธีการนี้ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น

สุกัญญา งามบรรจง (2559 : 142) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล 5) ปัจจัยสนับสนุน 6) เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 เกิดแรงบันดาลใจ (Inspire) ขั้นที่ 2 เลือกสนใจตามถนัด (Choose) ขั้นที่ 3 เป้าหมายชัดปฏิบัติตามแผน (Aim & Act) ขั้นที่ 4 สะท้อนแก่นการเรียนรู้ (Reflect) ขั้นที่ 5 การยกระดับสู่คุณภาพ (Enhance) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ มีความเหมาะสมเป็นไปได้และเป็นประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

2.1 ผู้เรียนที่ผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ความสามารถในการคิดเกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 2) ความสามารถในการทำงานเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารและการร่วมมือทำงานเป็นทีม 3) ความสามารถในการใช้เครื่องมือการทำงานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การประพฤติและปฏิบัติในการดำรงชีวิตเกี่ยวกับเป็นพลเมืองและพลโลก ความรู้ ทักษะ และเจตคติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2.2 ผลการประเมินความสุขในการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในและนอกห้องเรียน กล้าแสดงความคิดเห็นในมุมมองที่แตกต่างกันด้วยความมั่นใจแสดงแนวคิดที่แปลกใหม่หลากหลายในการแก้ปัญหา ผู้เรียนมีการนำเสนอเหตุผลในการเรียนรู้และท้าทาย นำเสนอผลงานจากการระดมความคิด การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ดีมีความประทับใจที่ได้เรียนรู้และฝึกทักษะรวมทั้งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเรียนรู้ของตนเอง

2.3 ครูมีความคิดเห็นหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสามารถนำไปใช้ได้จริง มีกระบวนการที่เป็นขั้นตอน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยดำเนินการใน 3 ระดับ คือ

3.1 ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้และการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.2 ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสื่อสารและสร้างความตระหนักสนับสนุนส่งเสริมและอำนวยความสะดวกแก่สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งการพัฒนาครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาและชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจการประเมินผลรูปแบบเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.3 ระดับสถานศึกษา ควรดำเนินการวิจัยและพัฒนาต่อยอดกระบวนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะของการนิเทศ กำกับติดตาม เน้นกระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง (coaching & mentoring) ของสถานศึกษาและการเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง การบริหารการจัดการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้เรียนจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ดังผลการวิจัยของ อาทิตยา แยมกลิ่น (2553 : 48) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองโดนประชาสามัคคี อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยปรากฏว่าในการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ผู้ดำเนินการคือครูผู้สอน และครูผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมส่วนการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนและนักเรียนจะร่วมกันดำเนินการตามขั้นตอน อีกทั้งยังพบว่าสื่อการสอนที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ครรชิต จักรสาร (2555 : 91) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน กรณีศึกษา : บ้านแสนสำราญ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเสิงสางจังหวัดชัยภูมิ พบว่าการให้ได้คุณภาพของการส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็กต้องอาศัยศักยภาพของทั้งชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคมแบบดั้งเดิมทั้งในระดับบุคคล (ปราชญ์ชาวบ้าน) พ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก (ระบบครอบครัวเครือญาติ) องค์กรความรู้ (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) และทุนทางสังคมแบบใหม่ คือ ระบบโรงเรียน (สถาบันการศึกษา) โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของครอบครัวและสังคมที่เปลี่ยนไป

จะเห็นได้ว่างานวิจัยที่ได้กล่าวมานั้นการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้เรียนจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ดังนั้นการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้มีผลต่อพัฒนาการของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การจัดการจัดการตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ที่ส่งผลต่อพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน ในจังหวัดจันทบุรี เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน ในการจัดการจัดการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี